Республика Татарстан ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ ЛЯКИНСКОГО СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ САРМАНОВСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА	Татарстан Республикасы САРМАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЛӘКЕ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ **КАРАР**

«19» сентября 2025 г. № 20

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Ләке авыл җирлегенең коммуналь инфраструктураны комплекслы үстерү программасын раслау турында

Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131 номерлы Федераль законның 17 статьясындагы 1 өлешенең 6.1 пункты, РФ Хөкүмәтенең «җирлекләрнең, шәһәр округларының коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программаларына таләпләрне раслау турында» 2013 елның 14 июнендәге 502 номерлы карары (2023 елның 28 ноябрендәге редакциясе) нигезендә Сарман муниципаль районы Ләке авыл җирлеге башкарма комитеты КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Ләке авыл җирлегенең коммуналь инфраструктураны комплекслы үстерү программасын кушымта нигезендә расларга.

2. Әлеге карарны «Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталында» халыкка җиткерергә (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының рәсми сайтында.

3. Әлеге карар рәсми басылып чыкканнан (халыкка җиткерелгәннән) соң үз көченә керә.

4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үземдә калдырам.

Сарман муниципаль районы Ләке авыл җирлеге
башкарма комитет җитәкчесе Ю. Г. Антонов

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Ләке авыл җирлеге коммуналь инфраструктурасының 2025-2035 елларга комплекслы үсеш программасы

Ләке авылы
2025 ел

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы
Ләке авыл җирлеге башкарма комитет карары белән
расланды 2025 елның «19» сентябреннән № 20

ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программа исеме	Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Ләке авыл җирлегенең коммуналь инфраструктурасын 2035 елга кадәр комплекслы үстерү программасы
Программаны эшләү өчен нигез	Ләке авыл җирлеге башкарма комитеты җитәкчесенең Ләке авыл җирлеге халкын коммуналь челтәрләрнең сыйфатлы хезмәт күрсәтүләре һәм норматив сыйфатлы эчәр су белән тәэмин итү, шул нигездә халыкның сәламәтлеген яхшырту һәм социаль-икътисадый вәзгыятьне яхшырту мәсьәләләрен хәл итү турында карары.
Программаның төп эшләнмәләре-	Ләке авыл җирлеге башкарма комитеты
Программаның заказчысы	Ләке авыл җирлеге башкарма комитеты
Программаның төп чараларын башкаручылар	Ләке авыл җирлеге башкарма комитеты, районның коммуналь комплексы оешмалары, башка оешмалар
Программаның максатлары	Авыл җирлеге халкын коммуналь челтәрләрнең сыйфатлы хезмәт күрсәтүләре һәм норматив сыйфатлы эчәр су белән җитәрлек күләмдә тәэмин итү; шул нигездә халыкның сәламәтлеген яхшырту; Ләке авыл җирлеге территориясендә социаль-экологик хәлне сәламәтләндерү.
Программаның бурычлары	әлеге программа максатларына ирешү өчен финанс, матди-техник ресурсларны, җитештерү потенциалын берләштерү; - үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү объектларында су сыйфаты күрсәткечләренең санитария нормалары таләпләренә туры килүен тәэмин итү өчен гомуми төзелеш эшләре үткәрү; - ташландык суларны агызу объектларында гомуми төзелеш эшләрен башкару; - суны экономияле тотуга юнәлдерелгән чаралар үткәрү; - торак пунктларда автоном су чыганакларында су әзерләү һәм зарарсызландыру технологияләрен кертү эшен дәвам итү - торак пунктларда төче су ятмаларын барлау һәм скважиналарны төзекләндерү - сүүткәргеч челтәрләрен һәм су белән тәэмин итү системаларын реконструкцияләү.

Программаны гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары	2025-2035
Программаны финанслауга ихтыяҗ күләмнәре	Эшләнгән программа нигезендә
Программаның үтәлешен тикшереп торуны оештыру	Эшләнгән программа нигезендә
Программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтиҗәләре һәм социаль-икътисадый нәтиҗәлелек күрсәткечләре	Җирлекнең коммуналь инфраструктурасын модернизацияләү һәм яңарту, эксплуатация чыгымнарын киметү; кеше тормышына яный торган авария хәлләре килеп чыгу сәбәпләрен бетерү, әйләнә-тирә мохитнең экологик торышын яхшырту. Су белән тәэмин итүне һәм ташландык суларны агызуны үстерү: - су белән тәэмин итүнең ышанычлылыгын арттыру: экологик иминлекне арттыру; - эчә торган суның сыйфаты параметрларының билгеләнгән нормативларга туры килүе; -су югалту дәрәҗәсен 5 кә кадәр киметү%; - бер продукциягә эксплуатация чыгымнарын киметү. Көнкүреш калдыкларын утильләштерү: - җирлек территориясендә санитария хәлен яхшырту; экологик торышны яхшырту; - көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын оештыруны, утильләштерүне һәм эшкәртүне тәэмин итү. Газ белән тәэмин итүне үстерү: - кулланучыларны газ белән тәэмин итү. Электр белән тәэмин итүне үстерү: - кулланучыларны электр белән тәэмин итү хезмәте белән тәэмин итү.

Әлеге программада кулланыла торган төп төшенчәләр

Әлеге программада түбәндәге төп төшенчәләр кулланыла:

1) коммуналь комплекс оешмасы-җылылык, су белән тәэмин итүне, ташландык суларны агызуны һәм чистартуны тәэмин итү максатларында товарлар җитештерү (хезмәтләр күрсәтү) өчен файдаланыла торган (файдаланыла торган) инженерлык инфраструктурасын эксплуатацияләүне гамәлгә ашыручы һәм (яисә) каты көнкүреш объектларын утильләштерү (күмү) өчен файдаланыла торган объектларны эксплуатацияләүне гамәлгә ашыручы барлык оештыру-хокукый рәвешләрендәге юридик зат калдыклар;

2) инженерлык инфраструктурасы-муниципаль берәмлекләр территорияләре чикләрендә урнашкан (тулысынча яисә өлешчә) һәм шушы муниципаль берәмлекләрнең кулланучылар ихтыяҗлары өчен билгеләнгән Җылылык, су белән

тәэмин итү, ташландык суларны агызу һәм чистарту өлкәсендә файдаланыла торган җитештерү һәм мөлкәт объектлары, шул исәптән торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре һәм башка объектлар җыелмасы;

3) каты көнкүреш калдыкларын утильләштерү (күмү) өчен файдаланыла торган объектлар-каты көнкүреш калдыкларын утильләштерү (күмү) өчен турыдан-туры файдаланыла торган объектлар;

4) коммуналь комплекс оешмасының җитештерү программасы - әлеге оешманың җылылык, су белән тәэмин итү, ташландык суларны агызу һәм чистарту, каты көнкүреш калдыкларын утильләштерү (күмү) өлкәсендә аның тарафыннан товарлар җитештерүне (хезмәтләр күрсәтүне) тәэмин итү буенча эшчәнлек программасы, ул әлеге оешма тарафыннан файдаланыла торган инженерлык инфраструктурасын һәм (яисә) утильләштерү өчен файдаланыла торган объектларны реконструкцияләү чараларын үз эченә ала (каты көнкүреш калдыкларын күмү) (алга таба шулай ук-җитештерү программасы);

5) муниципаль берәмлекнең коммуналь инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы - каты көнкүреш калдыкларын утильләштерү (күмү) өчен файдаланыла торган коммуналь инфраструктураны һәм объектларны төзү һәм модернизацияләү программасы, ул әлеге системаларны һәм объектларны торак һәм сәнәгать төзелеше ихтыяҗлары нигезендә үстерүне, кулланучылар өчен җитештерелә торган товарларның (күрсәтелә торган хезмәтләрнең) сыйфатын яхшыртуны, муниципаль берәмлек территориясендә экологик хәлне яхшыртуны тәэмин итә (алга таба - инженерлык инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы);

6) коммуналь инфраструктураны үстерү буенча коммуналь комплекс оештыруның инвестиция программасы-коммуналь комплексны оештыру өчен җирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнә торган, коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программасын гамәлгә ашыру максатларында көнкүреш калдыкларын утильләштерү (күмү) өчен файдаланыла торган коммуналь инфраструктура һәм объектлар төзүне һәм (яисә) модернизацияләүне финанслау программасы (алга таба шулай ук-инвестиция программасы);

7) коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә Тарифлар-оешмалар белән исәп-хисаплар башкарыла торган бәя ставкалары коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләрне исәпкә алмыйча, алар җитештерә торган һәм кулланучылар өчен бәягә (тарифка) кертелә торган товарлар өчен (күрсәтелә торган хезмәтләр) ;

8) кулланучылар өчен бәяләр (тарифлар) - кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмәләрне исәпкә алмыйча, су белән тәэмин итүне, ташландык суларны агызуны һәм чистартуны, каты көнкүреш калдыкларын утильләштерүне (күмүне) тәэмин итү максатларында товарлар җитештерүне (хезмәтләр күрсәтүне) тәэмин итүче коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларны үз эченә алган бәя ставкалары;

9) яңа төзелә торган (реконструкцияләнә торган) күчемсез мөлкәт объектларын (биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны, башка объектларны) коммуналь инфраструктурага тоташтыру тарифы-күрсәтелгән күчемсез мөлкәт объектларын инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташтыру өчен түләүне барлыкка китерә

торган бәя ставкасы (алга таба-коммуналь инфраструктура системасына тоташтыру тарифы);
10) коммуналь комплексны оештыруның коммуналь инфраструктурага тоташтыруга тарифы - коммуналь комплексны оештыру өчен билгеләнә торган һәм коммуналь комплексны оештыруның инвестиция программасын финанслау өчен кулланыла торган бәя ставкасы (алга таба шулай ук-коммуналь комплексны оештыруның тоташтыруга тарифы);
11) инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташтырган өчен түләү - бина, төзелеш, корылма, башка объект төзүне гамәлгә ашыручы затлар кертә торган түләү, шулай ук бинаны, төзелешне, корылманы, башка объектны реконструкцияләүне гамәлгә ашыручы затлар кертә торган түләү, әгәр әлеге реконструкция реконструкцияләнә торган бинаның, корылманың куллану йөкләнешен арттыруга китерсә, корылма, башка объект (алга таба шулай ук - тоташтыру өчен түләү);
12) кулланучылар өчен бәягә (тарифка) өстәмә - кулланучыларның коммуналь комплекс оешмалары белән исәп - хисап ясаганда исәпкә алына торган, коммуналь комплекс оешмаларының инвестиция программаларын финанслау максатларында билгеләнә торган һәм аның гомуми күләме коммуналь инфраструктураны үстерү буенча инвестиция программаларын гамәлгә ашыручы коммуналь комплекс оешмаларының товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмә суммасына туры килә торган бәя ставкасы (алга таба шулай ук-кулланучылар өчен бәягә (тарифка) өстәмә);
13) коммуналь комплексны оештыру товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмә-кулланучылар өчен бәягә (тарифка) өстәмә нигезендә коммуналь комплексны оештыру өчен билгеләнә торган бәя ставкасы ул җитештерә торган товарлар (күрсәтелә торган хезмәтләр) өчен күрсәтелгән оешма белән исәп-хисаплар ясаганда исәпкә алына һәм коммуналь комплексны оештыруның инвестиция программасын финанслау өчен кулланыла;
14) тарифлар һәм өстәмәләр - коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә Тарифлар, инженерлык инфраструктурасына тоташтыруга тарифлар, коммуналь комплекс оешмаларының тоташтыруга тарифлары, шулай ук Коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләр һәм кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) Федераль «коммуналь комплекс оешмаларының тарифларын җайга салу нигезләре турында» 2004 елның 30 декабрендәге 210-ФЗ номерлы Законы (Федераль 26.12.2005 ел № 184-ФЗ законы) һәм Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан раслана торган кагыйдәләр;
15) коммуналь комплексны оештыруның җитештерү программасы һәм инвестиция программасы үтәлешен мониторинглау-коммуналь комплексны оештыруның җитештерү программасы һәм инвестиция программасы үтәлеше турындагы мәгълүматны, шулай ук каты көнкүреш калдыкларын утильләштерү (күмү) өчен файдаланыла торган коммуналь инфраструктураның һәм объектларның торышы һәм үсеше турындагы мәгълүматны вакытлыча җыю һәм анализлау;
16) коммуналь комплекс оешмалары товарларын һәм хезмәт күрсәтүләрен кулланучыларның файдалана алуы - кулланучылар өчен бәяләрне (тарифларны) һәм кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмәләрне исәпкә алып, коммуналь

комплекс оешмаларының тиешле товарларын һәм хезмәт күрсәтүләрен кулланучыларның сатып алу һәм түләү мөмкинлеге;

Муниципаль берәмлеккә кыскача характеристика

Ләке авыл җирлеге «Сарман муниципаль районы «муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 39-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә төзелгән. Ләке авыл җирлеге составына әлеге канун нигезендә түбәндәгеләр керә: Ләке авылы (административ үзәк, ул район үзәгеннән 12 км ераклыкта урнашкан Сарман авылы), Дружба авылы, Саукле фермасы поселогы һәм Языково авылы. Җирлек Татарстан Республикасының көнчыгышында, Сарман муниципаль районының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан. Ләке авыл җирлеге төньякта һәм төньяк-көнбатышта - Югары Чыршылы авыл җирлеге, көньякта һәм көньяк-көнбатышта-Петровка Завод авыл җирлеге, көньяк – көнчыгышта-Янурыс авыл җирлеге, көнчыгышта-Сарман муниципаль районының Азалак авыл җирлеге белән чиктәш. Ләке авыл җирлегенең гомуми мәйданы 5811,7 га тәшкил итә, шул исәптән торак пунктларның мәйданы 210,51 га, шулардан: Ләке авылы – 148,06 га, Дуружба авылы – 14,5 га, Саукле фермасы Бистәсе – 21,09 га, Языково авылы – 26,87 га. Ләке авыл җирлегенең җирләре уңдырышлы. Климаты уртача дымлы. Умартачылык, терлекчелек һәм үсемлекчелек өчен шартлар бар. Җирлек территориясендә 151,9 га мәйданлы буа бар. Җирлектә балалар бакчасы, гомуми белем бирү мәктәбе, китапханәсе булган авыл мәдәният йорты, ике фельдшер-акушерлык пункты, «Нөркәй агрофирмасы»ҖЧҖ Авыл хуҗалыгы предприятиесе бар. Ләке авыл җирлегенең Татарстан Республикасының башка районнары һәм Россия төбәкләре белән транспорт элемтәсе хәзерге вакытта төбәк һәм җирле автомобиль юллары аша гамәлгә ашырыла. Транспорт каркасы төбәк әһәмиятендәге «Чаллы – Югары Чыршылы»район автомобиль юлы белән күрсәтелә. Ул Ләке авыл җирлеген меридиональ юнәлештә җирлекнең үзәк өлешендә Ләке авылы аша уза. Шулай ук җирлек территориясе буенча региональ әһәмияттәге «Зәй – Сарман» - Дуслык – ләки җирле автомобиль юлы һәм «Петровский Завод – ферма Саукле»җирле әһәмияттәге җирле автомобиль юлы уза.

1.**Инженерлык инфраструктурасының торышы**

Су белән тәэмин итү

Ләке авыл җирлеген хуҗалык-эчү сулары белән тәэмин итүнең төп чыганагы булып җир асты сулары тора. Халык суны артезиан скважиналарыннан да, чишмәләрдән дә файдалана. Языково торак пунктында суүткәргеч челтәре юк. Халыкка хезмәт күрсәтә торган су белән тәэмин итүнең гамәлдәге барлык системалары мөстәкыйль (һәр торак пункт өчен эшләнгән) һәм бер-берсе белән берничек тә бәйле түгел. Суүткәргеч челтәрләре су сүтү колонкалары белән җиһазландырылган. Янгынга каршы су запасы су башняларында саклана. Су башнясы поселокның су куллануын көйли, челтәрдә кирәкле басым ясый, шулай ук 10 минутлык янгынга каршы су запасын саклый. Җитештерү билгеләнешендәге объектларны һәм агросәнәгать

комплексын су белән тәэмин итү үз су белән тәэмин итү чыганакларыннан (артезиан скважиналарыннан) гамәлгә ашырыла. Сууткәргеч челтәренең проблемалы характеристикалары булып: - корыч сууткәргечләрнең коррозиясе аркасында суның икенчел пычрануы. Җирлек территориясендә шәһәр төзелеше эшчәнлеген гамәлгә ашырганда торак пунктлар территорияләрен, аларның үсешенә карап, этаплап үзәкләштерелгән су агызу системасы белән тәэмин итү мөмкинлеген күздә тоту тәкъдим ителә. Үзәкләштерелгән су агызу системасын формалаштыру буенча планлаштырыла торган чаралар территорияне планлаштыру документациясен әзерләү стадиясендә билгеләнергә тиеш.

Канализация

Ләке авыл җирлегендә су агызуның үзәкләштерелгән системасы юк. Халыкның төп өлеше су үткәрми торган стеналы һәм төбе булган калкулыклардан файдалана. Индивидуаль төзелеш йортларында чокырларны мөстәкыйль ысул белән ясыйлар.

Территорияне санитар чистарту

Бу бүлектә каты һәм сыек көнкүреш калдыкларын оештыру, җыю, бетерү, зарарсызландыру, шулай ук поселок территорияләрен җыештыру мәсьәләләре карала. Атмосфера һавасын, су ресурсларын саклау, зарарлы йогынты чыганакларын ачыклау, утильләштерелми торган сәнәгать калдыкларын бетерү, зарарсызландыру мәсьәләләре «әйләнә-тирә мохитне саклау»бүлегендә карала. Гамәлдәге төзелеш каты көнкүреш калдыклары барлыкка килү чыганагы булып тора. Аларны шартлы рәвештә 4 нче һәм 5 нче класслы куркынычлы калдыкларга кертергә мөмкин. Көнкүреш калдыклары торак пунктлар янындагы санкцияләнгән чүплекләргә чыгарыла.

Җылылык белән тәэмин итү

Ләке авыл җирлеге территориясендә торак пунктлар урнашкан: Ләке авылы, Дружба авылы, Саукле фермасы поселогы, Языково авылы. Хәзерге вакытта усадьба төзелешен җылыту җылылык белән тәэмин итүнең локаль чыганакларыннан - түбән басымлы табигый газда эшләүче бер контурлы индивидуаль көнкүреш казаннарыннан башкарыла. Ләке авыл җирлегенең җәмәгать учреждениеләре (төп гомуми белем бирү мәктәбе, мәдәният йорты) 100 кВт һәм аннан да азрак куәтле котельныйлардан файдаланалар. Авылда булган котельныйларга мәгълүматлар бирелмәгән.

Газ белән тәэмин итү

Хәзерге вакытта Ләке авыл җирлеген газ белән тәэмин итү югары басымлы магистраль газүткәргечтән, бүлгеч газүткәргечләр һәм Сарманның 2 нче ГРС газ бүлү станциясе аша башкарыла. Ләке авыл җирлегенең авыл торак пунктларына табигый газ ГРСТАН Бистәара югары басымлы газүткәргечләр буенча газ бүлү пунктларына (ГРП, ШРП) кадәр бирелә. Аннары түбән басым челтәрләре буенча турыдан-туры кулланучыга. Языково торак пунктында газ белән тәэмин итү юк.

Электр белән тәэмин итү

Үзәкләштерелгән электр белән тәэмин итү системасын үстерү күздә тотылмый.

Элемтә

Телефон һәм кәрәзле элемтә, цифрлы тапшырулар, интернет бар. Элемтә турыдан-туры туклану зонасы белән шкаф системасы аша оештырылган. Линия хуҗалыгы – кабель-һава хуҗалыгы, траншеяларда һәм кабель канализациясендә һәм Терәкләрдә һава буенча кабельләр белән башкарылган. Кабельләр тибы: җепсел-оптик кабельләр, бер дүртле КСПП. Телефон станцияләре Россиянең бөтен территориясе белән шәһәрара элемтәләрне, шулай ук, БДБ илләрен дә кертеп, халыкара сөйләшүләрне тәэмин итә. Шәһәрара элемтә җепселле-оптик тапшырулар линиясе аша оештырылган. Татарстан Республикасы буенча физик боҗра оештырылган, ул каналларны җитәрлек күләмдә файдаланырга мөмкинлек бирә.

2. Программаның төп максатлары һәм бурычлары, аны гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары

Инженерлык инфраструктурасын үстерү гамәлләре

1. Су белән тәэмин итү Килеп туган вәзгыятьтә җирлек халкын эчәр су белән тәэмин итү проблемасын хәл итү өчен дәүләт хакимияте органнары, муниципаль берәмлекләрнең авыл һәм шәһәр җирлекләре органнары, кызыксынган оешмалар катнашында җир асты суларының барланган запасларын үзләштерүне көчәйтергә, яңа чыганакларны ачыклау эшләрен киңәйтергә кирәк. Моннан тыш, авыл торак пунктларында автоном су чыганаклары төзү практикасын дәвам итәргә, су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу буенча капиталь объектлар төзергә, гамәлдәге су белән тәэмин итү системаларын реконструкцияләргә һәм гамәлдәге су әзерләү корылмаларында нәтиҗәле техник чишелешләр кертергә кирәк. Әлеге программаның максатлары булып:
2. -Ләке авыл җирлеге халкын норматив сыйфатлы эчәр су белән җитәрлек күләмдә тәэмин итү;

- шушы нигездә халыкның сәламәтлеге торышын яхшырту;

-Ләке авыл җирлеге территориясендә социаль-экологик хәлне яхшырту. Программаның бурычлары: - әлеге программа максатларына ирешү өчен финанс, матди-техник ресурсларны һәм җитештерү потенциалын берләштерү; - үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү объектларында су сыйфаты күрсәткечләренең санитария нормалары таләпләренә туры килүен тәэмин итү өчен гомуми төзелеш эшләре үткәрү; - суны экономияле тотуга юнәлдерелгән чаралар үткәрү; -Ләке авыл җирлегендә автоном су җыю чыганакларында су әзерләү һәм зарарсызландыру технологияләрен кертү эшен дәвам итү; - җирлекнең торак пунктларында төче су ятмаларын барлау һәм скважиналарны төзекләндерү; - суүткәргеч челтәрләрен һәм су белән тәэмин итү системаларын реконструкцияләү. - торак секторын үстерү һәм торак төзелеше өчен җир кишәрлекләрен комплекслы үзләштерү өчен шартлар тудыру; - халыкка коммуналь хезмәтләр күрсәтүнең сыйфатын һәм ышанычлылыгын күтәрү, гамәлдәге төзелеш урыннарында аларның торышын яхшыртуның һәм торак төзелеше күләмнәрен арттыруның максатчан параметрларын тәэмин итү өчен коммуналь инфраструктураны үстерү һәм модернизацияләү мөмкинлекләрен тәэмин итү.

Гомуми су куллану торак һәм җәмәгать биналарында хуҗалык-эчү ихтыяҗларына, тышкы янгын сүндерүгә, урамнарга һәм яшел үсентеләргә су сибүгә тотылуны үз эченә ала. Халыкның хуҗалык-эчү ихтыяҗларына исәпләнгән Су чыгымнары 2.04.02-84* п.2.1 буенча кабул ителгән биналарны (санитария-техник җиһазларны) төзекләндерү дәрәҗәсенә һәм су куллануның тәүлеклек һәм сәгать тигезсезлеге коэффициентларына бәйле рәвештә бер кешегә су куллану нормаларыннан чыгып исәпләнә. Суны чагыштырмача куллану хуҗалык-эчү һәм көнкүреш ихтыяҗларына җәмәгать биналарындагы су чыгымнарын үз эченә ала. Тышкы янгын сүндерүгә су чыгымы нормасы һәм торак пунктта бер үк вакытта янгыннар саны СНиП 2.04.02-84* 5 таблицасы нигезендә халык санына һәм төзелеш катларына бәйле рәвештә кабул ителгән һәм гамәлдәге хәлгә һәм генераль планны гамәлгә ашыруның барлык срокларына 5л/с (су чыгымы 5 л/с булган 1 янгын) тәшкил итәчәк. Янгынны сүндерү вакыты-3 сәгать.

Су куллануның чагыштырма нормалары

№ п\п	Төзекләндерү дәрәҗәсе торак йортлар	л/тәулек
1	Эчке суүткәргеч, канализация, үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү белән җиһазландырылган биналар	250
2	Шулай ук җирле су җылыткычлары белән	190
3	Шулай ук ваннасыз	120
4	Су бүлү колонкаларыннан су кулланучы йортлар	40

Су белән тәэмин итүне үстерүнең төп юнәлешләре-район халкын эчә торган сыйфатлы су белән өзлексез тәэмин итү, системаларның ышанычлылыгын арттыру, челтәрләрдә аварияләр санын киметү, челтәрләрнең үткәрү сәләтен арттыру, су югалтуларын киметү. Үсеш концепциясен гамәлгә ашыру кысаларында түбәндәге чараларны үтәү карала:

1. Дуслык авылында су кытлыгына бәйле рәвештә хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итү чыганагын нигезләүгә юнәлдерелгән эзләү-бәяләү эшләрен башкарырга;
2. Торак пунктларны үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасы белән тәэмин итү, янгын гидрантлары урнаштырып һәм турыдан-туры торак йортларга һәм халыкка хезмәт күрсәтү предприятиеләренә су кертеп, урамнар буйлап боҗралы суүткәргеч челтәре оештырып;
3. Заманча технологияләр нигезендә заманча материаллардан торбалар кулланып су белән тәэмин итү челтәрләрен реконструкцияләү һәм алыштыру Ләке авылында – 1,8 км, Дуружба авылында – 0,8 км.
4. су җыю башняларын һәм артезиан скважиналарын исәпкә алу приборлары белән җиһазлау, диспетчерлаштыру системасын кертү;
5. Кулланучыларның суны рациональ тотуына һәм су белән тәэмин итү системасында су сыйфатын мониторинглау системасын камилләштерүгә контрольне көчәйтү

Агросәнәгать комплексының гамәлдәге һәм тәкъдим ителә торган эре объектларын (терлекчелек фермаларын) су белән тәэмин итүне үз су белән тәэмин итү чыганакларыннан оештыру тәкъдим ителә (арт.скважиналар, чишмәләр каптажы һ. б.). Скважиналарның урыны һәм саны сынау суырткычларыннан һәм скважина дебитын билгеләгәннән соң төгәл ачыклана. Суүткәргечнең диаметрларын,

челтәрләрен һәм корылмаларын исәпләү, территорияне проектлауның геологик, геоморфологик һәм гидрогеологик шартларын исәпкә алып, проектлауның алдагы стадияләрендә башкарыла.

3. Су җибәрү

Җирлек территориясендә шәһәр төзелеше эшчәнлеген гамәлгә ашырганда торак пунктлар территорияләрен, аларның үсешенә карап, үзәкләштерелгән су агызу системасы белән этаплап тәэмин итү мөмкинлеген күздә тоту тәкъдим ителә. Үзәкләштерелгән су агызу системасын булдыру буенча планлаштырыла торган чаралар территорияне планлаштыру документларын әзерләү стадиясендә билгеләнергә тиеш. Өске агымны оештыру роектлау вакыты торак пунктларда яңгыр канализациясе каралмаган. Табигый авышлык буенча агынтылар табигый рельефның Түбән участокларына агалар. Планлаштырыла торган территорияне төзекләндерү, аның гомуми һәм санитария шартларын яхшырту максатларында проектта өске агымны оештыру һәм су агымы челтәрен урнаштыру күздә тотыла. Беренче чиратта проектта ачык яңгыр яудыру челтәре тәкъдим ителә. Ул катлаулы һәм кыйммәтле корылмалар таләп итми торган иң гади система булып тора. Авыл җирлегенең бөтен территориясендә, юлның ике ягындагы ачык лотоклар (кюветлар) буенча – торак пунктларда башкарыла. Канаулар һәм кюветлар киселешенең күренеше һәм үлчәмнәре гидравлик исәпләү нигезендә билгеләнә. Аларның тирәнлеге 1,2 м дан артмаска тиеш. кюветлар текәлеге 1: 1.5 кюветлар буенча буй авышлыклар 0,003 (0,3%) тан да ким булмаска тиеш. Юлларны проектлаганда аерым эш проекты белән су агызу лотокларының тирәнлеген, озынлыгын һәм урнашу урынын төгәлрәк билгеләргә. Юллар аша кюветлардан су агызгычларны тимер-бетон торбалар һәм лотоклар аша үткәрергә. Аларның диаметрын, озынлыгын, авышлыгын эш проекты стадиясендә билгеләргә. Су бассейнын саклауга һәм суның сыйфатына карата югары таләпләрне исәпкә алып, торак пунктлар территориясеннән пычранган җир өсте суларын чистарту корылмалары аша чыгарырга һәм соңыннан, тиешле чистартудан соң, Су кабул итү урыннарына агызырга киңәш ителә. Территорияне төзекләндерүне арттыру белән, проектта ябык типтагы су агымы челтәре тәкъдим ителә. Ул иң камил һәм территорияләрне төзекләндерүнең барлык таләпләренә дә җавап бирә. Су агымы торба – коллекторларының җир асты челтәреннән тора, өске суларны яңгыр кабул итү коелары кабул итә һәм җыелган суларны су агымы челтәренә җибәрә. Яңгыр канализациясе (ябык типтагы) челтәре атмосфера суларын юллар, түбәләр һәм мәйданнар территориясеннән агызу өчен каралган. Торак пунктларның селитеб территорияләрендә урнашкан аеруча пычранган кишәрлекләрдән агып чыккан сулар сулыкларга яисә яңгыр канализациясе челтәренә агызыр алдыннан локаль чистарту корылмаларында чистартылырга тиеш. Чистарту корылмаларына яңгырлар яуганда, кар эрегәндә һәм юл өслекләрен юганда барлыкка килә торган суның иң пычрак өлеше бирелергә тиеш. Яңгырның иң көчле өлешенә һәм эрегән суларның иң күп агып төшүенә караган иң югары чыгымнар чистартылмыйча гына сулыкка ташлана. Чистарту корылмалары алдында аккумуляцияләү сыешлыгын проектларга кирәк. Әйләнмә линия буенча шартлы чиста яңгыр агынтылары чистартылган агынтылар белән бергә, техник шартларга туры китереп, су кабул итү урыннарына ташлана. Аккумуляцияләнгән яңгыр агымын 1-2 тәүлек дәвамында каплап торалар. Шул ук

вакытта үлчәүле матдәләр һәм ХПК микъдарын 80-90% ка киметүгә ирешелә. Яктыртылган суны агызу вакыты 1-2 тәүлек эчендә кабул ителә.

Күңел ачудан тыш территорияләрдән (сәнәгать предприятиеләре, склад хуҗалыклары, автохуҗалыклар һ.б.), шулай ук селитеб территорияләрендә урнашкан аеруча пычранган кишәрлекләрдән (бензин салу станцияләре, автомашиналар кую урыннары, эре автобус станцияләре һ. б.) агып төшүче сулар локаль яки куаклы чистарту корылмаларында аларны сулыкларга яисә челтәргә агызыр алдыннан чистартылырга тиеш. яңгыр канализациясе. Яңгыр канализациясе коллекторлары буенча чистарту корылмаларына шартлы чиста сулар килергә мөмкин, аларны поселок яңгыр канализациясе челтәренә ташларга рөхсәт ителә: - шартлы чиста җитештерү сулары; - конденсацияле һәм җитештерү аппаратурасын суытудан чистартуны таләп итми торган; –грунт (дренаж) сулары; - автомашиналарны локаль чистарту корылмаларында чистартканнан соң юудан су. Бу суларның составы «җир өсте суларын агынты сулар белән пычранудан саклау кагыйдәләре» таләпләрен канәгатьләндерергә тиеш һәм аларны чыгару дәүләт санитария күзәтчелеге органнары тарафыннан расланырга тиеш. Бер һәм ике катлы төзелешле территорияләрдән яңгыр суларын агызу ачык су агызу җайланмалары (урам лотоклары, юл кюветлары, су агызу канаулары) ярдәмендә проектлана, аларда урамнар, юллар, юллар һәм тротуарлар киселешендә күперләр яисә торбалар урнаштырыла. Лотокларның буй авышлыгы 0,003 тән ким булмаска тиеш. Яңгыр кабул итү коелары Түбән төшүләрнең (күтәрелүләрнең) озакка сузылган участокларында, юл чатларында һәм җир өсте сулары агымы ягыннан җәяүлеләр кичүләрендә, юл тәлинкәләренең пычкысыман профиле янындагы түбән урыннарда, җир өсте сулары агып төшмәгән түбән урыннарда, ишегалды һәм парк территорияләрендә юл тәлинкәләре буйлап урнаштырыла. Яңгыр кабул итүчеләр Төп коллектор белән ботаклар аша тоташалар. Су агызу коллекторының диаметры эш проекты стадиясендә исәпләү белән билгеләнергә тиеш. Су агымы коллекторларының нормаль тирәнлеге 2-3 м, иң чик тирәнлеге 5-6 м. Яңгыр сулары алдан чистартылганнан соң су белән тәэмин итү чыганакларының санитария саклау зонасыннан читтә урнашкан су кабул итү урыннарына агызылырга тиеш. Су агымының ябык челтәре борт ташлары белән әйләндереп алынган юллар буенча төзелеш зонасында һәм аз гына авышлыклары 0,004 тән кимрәк булган территорияләрдә, мәйданнарда, җәмәгать биналары урнашкан урыннарда каралган, анда су агызуның ачык төрен куллану төзекләндерү таләпләре күзлегеннән караганда кабул ителми. Су объектларына ташлана торган агынты суларны чистарту дәрәҗәсе "өске суларны агынты сулар белән пычранудан саклау кагыйдәләре"таләпләренә җавап бирергә тиеш. Шартлы чиста яңгыр суларын техник максатларда әйләнештәге су белән тәэмин итү өчен, зарарсызландырылган явым-төшемнәрне ашлама өчен һәм башка максатларда куллану. Чистарту корылмалары тибы һәм су агызу системалары схемалары эш проектлары стадиясендә эшләнергә тиеш. Территориядә биналар, корылмалар төзегәндә, асфальт юллар һәм тротуарлар салганда, спорт мәйданчыклары, ял итү зоналары төзегәндә җир өсте суларын фильтрлау күләме кимиячәк һәм территорияләрдән бирелә торган су күләме артачак. Җир өсте суларын агызу буенча барлык чараларны да катгый үткәрү бик мөһим. Алга таба, өске агымны бүлеп бирү чараларының һәрберсе, территориянең инженер-

геологик һәм гидрологик өйрәнелгәнлеген һәм проект карарлары вариантларының техник-икътисадый чагыштыруларын исәпкә алып, мөстәкыйль проект рәвешендә эшләнергә тиеш. Торак пунктларны тулысынча төзекләндерү өчен яңгыр канализациясе проектын эшләү тәкъдим ителә.

4. Территорияне санитар чистарту

Татарстан Республикасының калдыклар, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендәге территориаль схема нигезләмәләре нигезендә калдыкларны чыгару Сарман районының Сарман авылы полигонына оештырылырга тиеш. Сыек пычракларны септикларга яки тимер-бетон монолит выгребларга җыярга һәм ассенизация транспорты белән санитария-эпидемиология хезмәтләре күрсәткән урыннарга чыгарырга тәкъдим ителә. Өстәлә торган суның сыек калдыкларга нисбәте 1:1 гә тигез.

5. Җылылык белән тәэмин итү

Җирлектә үзәктән җылылык белән тәэмин итү юк. Биналарны җылыту ягулыкның төрле төрләрендә эшләүче индивидуаль җылыту системалары ярдәмендә башкарыла. Үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү системасын үстерү күздә тотылмый.

5. Газ белән тәэмин итү

Үзәкләштерелгән газ белән тәэмин итү системасын үстерү күздә тотылмый.

6. Электр белән тәэмин итү

Үзәкләштерелгән электр белән тәэмин итү системасын үстерү күздә тотылмый

7. Зәгыйфь токлы челтәрләр

Проект гамәлдәге элемтә системаларыннан телефонлаштыру, телевидение һәм радиофикация системаларын 100% ка проектлауны тәкъдим итә.

Программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтиҗәләре һәм аның социаль-икътисадый нәтиҗәлелеген бәяләү.

Программаны гамәлгә ашыруның нәтиҗәлелеген бәяләү, түбәндәге күрсәткечләргә ирешү кирәклеген исәпкә алып, 2025 ел мәгълүматлары белән чагыштыру нигезендә башкарыла: - халыкны өзлексез эчәр су белән тәэмин итү; - микробиологик күрсәткечләр буенча гигиена таләпләренә җавап бирми торган эчәр суның тикшерелгән пробаларының чагыштырма авырлыгын 2026 елга 0,5 кә кадәр киметү %; - су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу коммуналь системаларының тузу дәрәҗәсе елына 5% ка кимү. Программа чараларын гамәлгә ашырудан гомуми икътисадый нәтиҗәгә авырулар санын киметү, халыкның гомер озынлыгын арттыру, ләкә авыл җирлеге территориясендә социаль-экологик хәлне яхшырту исәбенә ирешү күздә тотыла.

Программаны гамәлгә ашыру механизмы

Программаны гамәлгә ашыру Ләке авыл җирлеге халкын коммуналь инфраструктураның сыйфатлы хезмәтләре белән тәэмин итүгә юнәлдерелгән программа чаралары комплексын үтәү юлы белән гамәлгә ашырыла 1. Ләке авыл башкарма комитеты: - Ләке авыл җирлегенең коммуналь инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын эшли; - коммуналь инфраструктураны комплекслы үстерү программасы нигезендә коммуналь комплекс оешмалары

тарафыннан эшләнә торган инвестиция программалары проектларын формалаштыруга техник биремне раслый; - коммуналь комплекс оешмалары тарафыннан әзерләнгән инвестиция программалары проектларының аларны формалаштыруга расланган техник задание шартларына туры килү-килмәвен һәм аны гамәлгә ашыру өчен кирәкле финанс ихтыяҗларын исәпләүнең нигезлелеген тикшерә; - кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмә күләме һәм коммуналь комплекс оешмасы товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга тиешле өстәмә күләме турында, шулай ук коммуналь инфраструктура системасына тоташтыруга тариф күләмнәре турында тәкъдимнәр әзерли; - кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) тәкъдим ителә торган өстәмәне һәм коммуналь инфраструктура системасына тоташу тарифын исәпкә алып, коммуналь комплекс оешмалары товарларыннан һәм хезмәт күрсәтүләреннән файдаланучылар өчен файдалану мөмкинлегенә анализ ясый; - коммуналь комплексны оештыруның инвестиция программасы проектын һәм әлеге коммуналь комплекс оешмасы тапшырган исәп-хисапларны раслау өчен муниципаль берәмлекнең закон чыгару органына җибәрә;

- коммуналь инфраструктураны үстерү максатларында коммуналь комплекс оешмалары белән әлеге оешманың расланган инвестиция программасын гамәлгә ашыру шартларын билгели торган шартнамәләр төзи; - коммуналь комплекс оешмаларының инвестиция программалары үтәлешенә мониторинг үткәрә. 2. Җирлек башлыгы тарафыннан расланган һәм коммуналь инфраструктураны комплекслы үстерү программасы нигезендә эшләнгән техник бирем шартлары нигезендә Сарман муниципаль районының коммуналь комплексын оештыру: - инвестиция программасы проектын һәм әлеге программаны гамәлгә ашыру өчен бер елга кирәкле финанс ихтыяҗларын исәпләүне әзерли; - инвестиция программасының әзерләнгән проекты һәм аны гамәлгә ашыру өчен кирәкле финанс ихтыяҗларын исәпләү муниципаль берәмлекнең башкарма органына инвестиция программасы проектының аны формалаштыруга расланган техник бирем шартларына туры килүен һәм аны гамәлгә ашыру өчен кирәкле финанс ихтыяҗларын исәпләүнең нигезлелеген тикшерү өчен тапшыра; - кирәк булган очракта бирелгән исәп-хисапларның, исәпләнгән финанс ихтыяҗларының тәкъдим ителгән инвестиция программасы проектына туры килмәвен яисә күрсәтелгән программа проектының аны эшләүгә техник биремгә туры килмәвен тикшерү нәтиҗәсендә ачыкланган; - коммуналь инфраструктураны үстерү максатларында муниципаль берәмлекнең башкарма органы белән расланган инвестиция программасын гамәлгә ашыру шартларын билгели торган шартнамә төзи. Коммуналь комплекс оешмалары тарафыннан коммуналь инфраструктура төзүгә һәм модернизацияләүгә алына торган акчалар: - тоташтыруга тарифның тапкырчыгышына тигез булган һәм сорала торган йөкләнешне тоташтырган өчен түләүләр; - кулланучылар өчен бәягә (тарифка) һәм кулланучыларга бер ел эчендә куелган хезмәт күләменә (җылылыкка, суга һ.б.) өстәмә арттыруга тигез.